

14.1

- a) Merkitään yhden viikon muutoskerrointa kirjaimella q .

Fenoksihappoja on alussa 600 g ja sen määrä tulee joka viikko q -kertaiseksi. Kolmen viikon kuluttua fenoksihappojen määrä on $600 \cdot q^3$ (g).

Toisaalta kolmen viikon kuluttua fenoksihapoista on jäljellä

$$\frac{600 \text{ g}}{2} = 300 \text{ g}.$$

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$600 \cdot q^3 = 300$$

[Ratkaistaan CAS-laskimella.](#)

$$q = 0,7937005\dots$$

$$q \approx 0,79370$$

Fenoksihappojen määrä tulee joka viikko 0,79370-kertaiseksi, joten viikon kuluttua fenoksihappoja on jäljellä 79,370 % tämän hetkisestä määrästä. Yhdessä viikossa fenoksihapoista muiksi aineiksi hajoaa $100 \% - 79,370 \% = 20,630 \% \approx 21 \%$.

- b) Fenoksihappojen määrän grammoina x viikon kuluttua ilmaisee funktio $f(x) = 600 \cdot 0,79370^x$.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 8$ (viikkoa).

$$f(8) = 600 \cdot 0,79370^8 = 94,493\dots \approx 94 \text{ (g)}$$

Fenoksihappoja on jäljellä 8 viikon kuluttua 94 g.

c) Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 50 (g).

$$f(x) = 50$$

Sijoitetaan $f(x) = 600 \cdot 0,79370^x$.

$$600 \cdot 0,79370^x = 50$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 10,754\dots$$

$$x \approx 11 \text{ (viikkoa)}$$

Fenoksihappojen määrä vähenee ajan kuluessa, joten niiden määrä on alle 50 g, kun aikaa on kulunut vähintään 11 viikkoa.

Vastaus

a) 21 %

b) 94 g

c) 11 viikkoa

14.2

- a) Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Intian väkiluku vuonna 1979 oli 616 miljoonaa ja se tulee joka vuosi q -kertaiseksi. Vuoden kuluttua Intian väkiluku on $616 \cdot q$ (miljoonaa).

Toisaalta vuoden kuluttua Intian väkiluku oli 630 miljoonaa.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$616 \cdot q = 630$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 1,022727...$$

$$q \approx 1,0227$$

Intian väkiluku tulee joka vuosi 1,0227-kertaiseksi, joten Intian väkiluvun miljoonina x vuoden kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = 616 \cdot 1,0227^x.$$

Vuodesta 1979 vuoteen 2000 on 21 vuotta. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 21$ (vuotta).

$$f(21) = 616 \cdot 1,0227^{21} = 986,947... \approx 987 \text{ (miljoonaa)}$$

Ennusteen mukaan Intian väkiluku vuonna 2000 olisi 987 miljoonaa.

- b) Lasketaan, kuinka monta prosenttia ennuste on todellista arvoa pienempi.

$$\frac{1052 - 987}{1052} = 0,062... = 6,2... \% \approx 6,6 \%$$

Vastaus

- a) 987 miljoonaa   b) Ennuste oli 6,6 % liian alhainen.

14.3

Kootaan tiedot taulukkoon.

vuosi	työmatkan pituus (min)
2016	42
2021	58

- a) Työmatkan pituus kasvaa joka vuosi yhtä monta minuuttia, joten muutos on lineaarista.

5 vuoden aikana työmatkan pituus on kasvanut

$58 - 42 = 16$ minuuttia. Yhdessä vuodessa kasvu on ollut keskimäärin

$$\frac{16}{5} = 3,2 \text{ minuuttia.}$$

Kun vuoden 2016 alusta on kulunut x vuotta, työmatkan pituuden ilmaisee funktio

$$f(x) = 3,2x + 42.$$

Työmatkan pituuteen 42 min
lisätään x kertaa 3,2 min.

Kaksi tuntia on 120 minuuttia. Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 120 (min).

$$f(x) = 120$$

Sijoitetaan $f(x) = 3,2x + 42$.

$$3,2x + 42 = 120$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 24,375$$

$$x \approx 24,4 \text{ (vuotta)}$$

Vuoden 2016 alusta täytyy aikaa kulua vähintään 24,4 vuotta.

Ensimmäinen vuosi, jonka alussa työmatkan pituus on yli 120 minuuttia, on $2016 + 25 = 2041$.

- b) Työmatkan pituus muuttuu joka vuosi yhtä monta prosenttia, joten muutos on eksponentiaalista.

Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Kun vuodesta 2016 on kulunut 5 vuotta, työmatkan pituus on $42 \cdot q^5$ (min). Toisaalta työmatkan pituus on 58 min.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$42 \cdot q^5 = 58$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 1,06668\dots$$

$$q \approx 1,0667$$

Kun vuodesta 2016 on kulunut x vuotta, työmatkan pituuden ilmaisee funktio

$$g(x) = 42 \cdot 1,0667^x.$$

Työmatkan pituus 42 min kerrotaan x kertaa luvulla 1,0667.

Ratkaistaan millä muuttujan x arvolla funktion g arvo on 120 (min).

$$g(x) = 120$$

Sijoitetaan $g(x) = 42 \cdot 1,0667^x$.

$$42 \cdot 1,0667^x = 120$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 16,258\dots$$

$$x \approx 16,3 \text{ (vuotta)}$$

Vuoden 2016 alusta täytyy aikaa kulua vähintään 16,3 vuotta. Ensimmäinen vuosi, jonka alussa työmatkan pituus on yli 120 minuuttia, on $2016 + 17 = 2033$.

Vastaus

a) 2041

b) 2033

14.4

Kootaan tiedot taulukkoon.

vuosi	elokuvalipun hinta (€)
2010	8,70
2012	9,40

- a) Kun elokuvalipun hinnan muutos on lineaarista, elokuvalipun hinta muuttuu yhtä monta euroa joka vuosi.

2 vuoden aikana elokuvalipun hinta on kasvanut

$9,40 - 8,70 = 0,70$ euroa. Yhdessä vuodessa kasvu on ollut

keskimäärin $\frac{0,70}{2} = 0,35$ euroa.

Kun vuoden 2010 alusta on kulunut x vuotta, elokuvalipun hinnan ilmaisee funktio

$$f(x) = 0,35x + 8,70.$$

Elokuvalipun hintaan 8,70 €
lisätään x kertaa 0,35 €.

Vuoteen 2019 mennessä vuodesta 2010 on kulunut 9 vuotta.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 9$ (vuotta).

$$f(9) = 0,35 \cdot 9 + 8,70 = 11,85 \text{ (€)}$$

Arvion mukaan vuonna 2019 elokuvalipun keskimääräinen hinta on 11,85 €.

Lasketaan vielä, kuinka monta prosenttia arvio eroaa vuoden 2019 lipun keskimääräisestä hinnasta 11,40 €.

$$\frac{11,85 \text{ €} - 11,40 \text{ €}}{11,40 \text{ €}} = 0,0394... = 3,94... \% \approx 3,9 \%$$

- b) Kun elokuvalipun hinnan muutos on eksponentiaalista, elokuvalipun hinta muuttuu yhtä monta prosenttia joka vuosi.

Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Kun vuodesta 2010 on kulunut 2 vuotta, elokuvalipun hinta on $8,70 \cdot q^2$ (€). Toisaalta elokuvalipun hinta on 9,40 €.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$8,70 \cdot q^2 = 9,40$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = -1,039451... \text{ tai } q = 1,039451...$$

$$q \approx -1,03945 \quad q \approx 1,03945$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 1,03945$.

Kun vuodesta 2010 on kulunut x vuotta, elokuvalipun hinnan ilmaisee funktio

$$g(x) = 8,70 \cdot 1,03945^x.$$

Elokuvalipun hinta 8,70 € kerrotaan x kertaa luvulla 1,03945.

Lasketaan funktion g arvo, kun $x = 9$ (vuotta).

$$g(9) = 8,70 \cdot 1,03945^9 = 12,323... \approx 12,32 \text{ (€)}$$

Arvion mukaan vuonna 2019 elokuvalipun keskimääräinen hinta on 12,32 €.

Lasketaan vielä, kuinka monta prosenttia arvio eroaa vuoden 2019 lipun keskimääräisestä hinnasta 11,40 €.

$$\frac{12,32 \text{ €} - 11,40 \text{ €}}{11,40 \text{ €}} = 0,0807... = 8,07... \% \approx 8,1 \%$$

Vastaus

- a) 11,85 €, eroaa 3,9 %
b) 12,32 €, eroaa 8,1 %

14.5

Merkitään valon alkuperäistä määrää kirjaimella a .

Yhden senttimetrin paksuisen kerroksen läpi pääsee 65 % siihen tulevasta valosta, joten läpi päässeän valon määrä tulee $0,65$ -kertaiseksi. Kun valo on läpäissyt x senttimetriä paksun lasin, valon määrä on tullut $0,65^x$ -kertaiseksi.

Valon määrän x senttimetriä paksun lasin jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = a \cdot 0,65^x$.

a) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 3,0$ (cm).

$$f(3,0) = a \cdot 0,65^{3,0} = 0,274625a \approx 0,27a$$

Alkuperäisestä valon määrästä a on jäljellä 27 %.

b) Neljäsosa valon alkuperäisestä määrästä on $0,25a$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $0,25a$.

$$f(x) = 0,25a$$

Sijoitetaan $f(x) = a \cdot 0,65^x$.

$$a \cdot 0,65^x = 0,25a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 3,218\dots$$

$$x \approx 3,2 \text{ (cm)}$$

Valon määrä vähenee neljäsosaan alkuperäisestä, kun lasin paksuus on 3,2 cm.

Vastaus

a) 27 %

b) 3,2 cm

14.6

- a) Merkitään alkuperäistä asukaslukua kirjaimella a ja yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Asukasluku tulee yhden vuoden aikana q -kertaiseksi. 40 vuoden kuluttua asukasluku on $a \cdot q^{40}$.

Toisaalta 40 vuodessa asukasluku kaksinkertaistuu, eli 40 vuoden kuluttua asukasluku on $2a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$a \cdot q^{40} = 2a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = -1,0174796... \quad \text{tai} \quad q = 1,0174796...$$

$$q \approx -1,01748 \quad q \approx 1,01748$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 1,01748$.

Yhden vuoden aikana asukasluku kasvaa siis
 $101,748 \% - 100 \% = 1,748 \% \approx 1,7 \%$.

- b) Kun asukasluku on kasvanut 50% alkuperäisestä asukasluvusta a , se on $1,5a$.

Asukaslukua x vuoden jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = a \cdot 1,01748^x$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $1,5a$.

$$f(x) = 1,5a$$

Sijoitetaan $f(x) = a \cdot 1,01748^x$.

$$a \cdot 1,01748^x = 1,5a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 23,398...$$

$$x \approx 23 \text{ (vuotta)}$$

Asukasluku kasvaa 50% noin 23 vuodessa.

Vastaus

- a) $1,7 \%$ b) 23 vuodessa

14.7

- a) Suolaa on alussa 2500 kg ja sitä poistuu ensimmäisen viikon aikana 400 kg. Lasketaan, kuinka monta prosenttia suolasta poistui.

$$\frac{400}{2500} = 0,16 = 16 \%$$

- b) Kun suolaa poistuu viikossa 16 %, jäljelle jää $100 \% - 16 \% = 84 \%$ edellisen viikon määrästä. Suolan määrä tulee siis joka viikko 0,84-kertaiseksi.

Suolan määrän x viikon kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = 2500 \cdot 0,84^x.$$

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 4$ (viikkoa).

$$f(4) = 2500 \cdot 0,84^4 = 1244,678... \approx 1200 \text{ (kg)}$$

Neljän viikon kuluttua suolaa on jäljellä noin 1200 kg.

Puoli vuotta on 26 viikkoa. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 26$ (viikkoa).

$$f(26) = 2500 \cdot 0,84^{26} = 26,865... \approx 27 \text{ (kg)}$$

Puolen vuoden kuluttua suolaa on jäljellä noin 27 kg.

Vastaus

- a) 16 %
b) 1200 kg ja 27 kg

14.8

Mirjamin käyttämä muutoskerroin on virheellinen. Jos palkat nousevat vuodessa 1,5 %, vuoden kuluttua palkat ovat $100 \% + 1,5 \% = 101,5 \%$ tämän hetkisestä arvosta. Palkat siis tulevat joka vuosi 1,015-kertaiseksi.

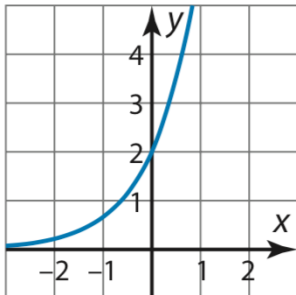
Palkka on siis kahdeksan vuoden kuluttua

$$a \cdot 1,015^8 = 1,126...a \approx 1,13a.$$

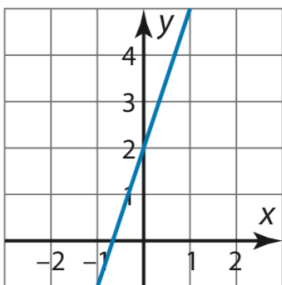
Palkat nousevat kahdeksassa vuodessa 13 %.

14.9

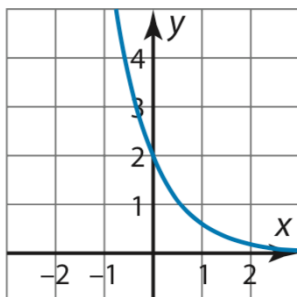
Funktio $f(x) = 2 \cdot 3^x$ on muotoa $a \cdot q^x$, joten se kuvaa eksponentiaalista muutosta. Koska muutoskerroin $q = 3 > 1$, funktio kuvaa eksponentiaalista kasvamista. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 1.

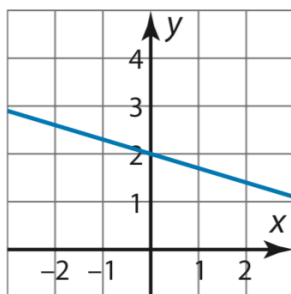
Funktio $g(x) = 2 + 3x$ on muotoa $s + kx$, joten se kuvaa lineaarista muutosta. Koska kulmakerroin $k = 3 > 0$, funktio kuvaa lineaarista kasvamista. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 4.

Funktio $h(x) = 2 \cdot 0,3^x$ on muotoa $a \cdot q^x$, joten se kuvaa eksponentiaalista muutosta. Koska muutoskerroin $q = 0,3 < 1$, niin funktio kuvaa eksponentiaalista vähenemistä. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 3.

Funktio $i(x) = 2 - 0,3x$ on muotoa $s + kx$, joten se kuvaa lineaarista muutosta. Koska kulmakerroin $k = -0,3 < 0$, niin funktio kuvaa lineaarista vähenemistä. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 2.

Vastaus

$f - 1$, $g - 4$, $h - 3$, $i - 2$

14.10

Vakio a on solujen alkuperäinen määrä. Ajanhetkellä $x = 0$ funktion arvo $f(0) = 200\,000$, joten $a = 200\,000$.

Appletin perusteella $f(1) = 240\,000$, eli tunnin kuluttua soluja on $240\,000$. Toisaalta koska funktio on muotoa $f(x) = 200\,000 \cdot q^x$, niin tunnin kuluttua solujen määrä on $200\,000 \cdot q$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$200\,000 \cdot q = 240\,000$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 1,2$$

Vastaus

$$a = 200\,000 \text{ ja } q = 1,2$$

14.11

- a) Merkitään yhden tunnin muutoskerrointa kirjaimella q . Lämpötilaero on alussa $90\text{ °C} - 10\text{ °C} = 80\text{ °C}$ ja se tulee joka tunti q -kertaiseksi. Tunnin kuluttua lämpötilaero on $80 \cdot q\text{ (°C)}$.

Toisaalta tunnin kuluttua lämpötilaero on $55\text{ °C} - 10\text{ °C} = 45\text{ °C}$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$80 \cdot q = 45$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 0,5625$$

Yhdessä tunnissa lämpötilaero pieneni
 $100\% - 56,25\% = 43,75\% \approx 44\%$.

- b) Lämpötilaeroa x tunnin jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = 80 \cdot 0,5625^x$.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 3$ (tuntia).

$$f(3) = 80 \cdot 0,5625^3 = 14,238... \approx 14\text{ (°C)}$$

Kolmen tunnin kuluttua lämpötilaero on 14 °C .

- c) Koska ulkolämpötila on 10 °C ja ulkolämpötilan ja jälkiruuan välinen lämpötilaero on 14 °C , jälkiruuan lämpötila on

$$10\text{ °C} + 14\text{ °C} = 24\text{ °C}.$$

Vastaus

- a) 44 %
- b) 14 °C
- c) 24 °C

14.12

- a) Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Maapallon väkiluku on vuoden 2000 alussa 6,13 miljardia ja sen määrä tulee joka vuosi q -kertaiseksi. 15 vuoden kuluttua maapallon väkiluku on $6,13 \cdot q^{15}$ (miljardia).

Toisaalta 15 vuoden kuluttua maapallon väkiluku on 7,35 miljardia.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$6,13 \cdot q^{15} = 7,35$$

[Ratkaistaan CAS-laskimella.](#)

$$q = 1,012173\dots$$

$$q \approx 1,01217$$

Maapallon väkiluku tulee joka vuosi keskimäärin 1,01217-kertaiseksi, joten väkiluku kasvaa vuosittain keskimäärin 1,217 % $\approx$ 1,22 %.

- b) Maapallon väkiluvun miljardeina x vuoden kuluttua ilmaisee funktio $f(x) = 6,13 \cdot 1,01217^x$.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 22$ (vuotta).

$$f(22) = 6,13 \cdot 1,01217^{22} = 7,999\dots \approx 8,00 \text{ (miljardia)}$$

Vuoden 2022 alussa maapallon väkiluku on noin 8,00 miljardia.

- c) Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 10 (miljardia).

$$f(x) = 10$$

Sijoitetaan $f(x) = 6,13 \cdot 1,01217^x$.

$$6,13 \cdot 1,01217^x = 10$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 40,457\dots$$

$$x \approx 40,5 \text{ (vuotta)}$$

Maapallon väkiluku kasvaa ajan kuluessa, joten väkiluku ylittää 10 miljardia vuoden $2000 + 40 = 2040$ aikana.

Vastaus

- a) 1,22 %
- b) 8,00 miljardia
- c) vuoden 2040 aikana

14.13

Kootaan tiedot taulukkoon.

vuosi	ruokablogin päivittäinen lukijamäärä
2018	350
2022	3200

- a) Ruokablogien lukijoiden määrä kasvaa joka vuosi yhtä monella lukijalla, joten muutos on lineaarista.

4 vuoden aikana päivittäisten lukijoiden määrä on kasvanut $3200 - 350 = 2850$ lukijalla. Yhdessä vuodessa kasvu on ollut keskimäärin $\frac{2850}{4} = 712,5$ lukijaa.

Kun vuoden 2018 alusta on kulunut x vuotta, ruokablogin lukijoiden määrän ilmaisee funktio

$$f(x) = 712,5x + 350.$$

Lukijamäärään 350
lisätään x kertaa 712,5.

Vuosi 2029 on 11 vuotta vuoden 2018 jälkeen. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 11$ (vuotta).

$$f(11) = 712,5 \cdot 11 + 350 = 8187,5 \approx 8200$$

Tammikuussa 2029 ruokablogin päivittäisten lukijoiden määrä on noin 8200.

- b) Ruokablogien lukijoiden määrä kasvaa joka vuosi yhtä monta prosenttia, joten muutos on eksponentiaalista.

Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Kun vuodesta 2018 on kulunut 4 vuotta, lukijoiden määrä on $350 \cdot q^4$. Toisaalta lukijoiden määrä on 3200.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$350 \cdot q^4 = 3200$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = -1,738883... \quad \text{tai} \quad q = 1,738883...$$

$$q \approx -1,73888 \quad q \approx 1,73888$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 1,73888$.

Kun vuoden 2018 alusta on kulunut x vuotta, ruokablogin lukijoiden määrän ilmaisee funktio

$$g(x) = 350 \cdot 1,73888^x.$$

Lukijamäärä 350 kerrotaan
 x kertaa luvulla 1,73888.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 11$ (vuotta).

$$f(11) = 350 \cdot 1,73888^{11} = 153\,827,428... \approx 150\,000$$

Tammikuussa 2029 ruokablogin päivittäisten lukijoiden määrä on noin 150 000.

Vastaus

- a) 8200
b) 150 000

14.14

- a) Merkitään alkuperäistä isotoopin Rn-222 määrää kirjaimella a ja yhden vuorokauden muutoskerrointa kirjaimella q . Rn-222:n määrä tulee $3,82$ vuorokauden kuluessa $q^{3,82}$ -kertaiseksi.
 $3,82$ vuorokauden kuluttua Rn-222:n määrä on $a \cdot q^{3,82}$.

Toisaalta $3,82$ vuorokaudessa Rn-222:n määrä puolittuu, eli $3,82$ vuorokauden kuluttua määrä on $0,5a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$a \cdot q^{3,82} = 0,5a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 0,834058\dots$$

$$q \approx 0,83406$$

Yhden vuorokauden aikana Rn-222:n määrästä hajoaa muiksi aineiksi siis $100\% - 83,406\% = 16,594\% \approx 16,6\%$.

- b) Rn-222:n määrän x vuorokauden kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = a \cdot 0,83406^x.$$

Kaksi viikkoa on 14 vuorokautta. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 14$ (vuorokautta).

$$f(14) = a \cdot 0,83406^{14} = 0,07884\dots a \approx 0,0788a$$

Kahden viikon kuluttua Rn-222:sta on jäljellä noin $7,88\%$.

c) Kun Rn-222:sta on jäljellä 1,00 %, sen määrä on $0,01a$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $0,01a$.

$$f(x) = 0,01a$$

$$\text{Sijoitetaan } f(x) = a \cdot 0,83406^x.$$

$$a \cdot 0,83406^x = 0,01a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 25,379\dots$$

$$x \approx 25,4 \text{ (vuorokautta)}$$

Rn-222:n määrä vähenee ajan kuluessa, joten sen määrä on alle 1,00 %, kun aikaa on kulunut vähintään 26 vuorokautta.

Vastaus

a) 16,6 %

b) 7,88 %

c) 26 vuorokauden

14.15

Merkitään veden bakteerien alkuperäistä määrää kirjaimella a .

Yhden suodatuskerran jälkeen beteen jää $100\% - 96\% = 4\%$ vedessä olleista bakteereista, joten veden bakteerien määrä tulee $0,04$ -kertaiseksi. Kun vesi on suodatettu x kertaa, vedessä olevien bakteerien määrä on tullut $0,04^x$ -kertaiseksi.

Veden bakteerien määrän x suodatuksen jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = a \cdot 0,04^x$.

a) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 2$ (suodatusta).

$$f(2) = a \cdot 0,04^2 = 0,0016a$$

Veden bakteerien määrästä on suodattunut pois $100\% - 0,16\% = 99,84\% \approx 99,8\%$.

b) Kun bakteereista on suodatettu pois $99,9995\%$, jäljellä olevien bakteerien määrä on $0,0005\%$ eli $0,000005a$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $0,000005a$.

$$f(x) = 0,000005a$$

Sijoitetaan $f(x) = a \cdot 0,04^x$.

$$a \cdot 0,04^x = 0,000005a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 3,792\dots$$

$$x \approx 3,8 \text{ (suodatusta)}$$

Koska suodatusten määrä on kokonaisluku, bakteereista on suodattunut pois $99,9995\%$, kun vesi on suodatettu vähintään 4 kertaa.

- c) Merkitään bakteerien määrän muutoskerrointa kirjaimella q . Kun vesi on suodatettu kaksi kertaa, vedessä olevien bakteerien määrä on $a \cdot q^2$.

Toisaalta bakteereista poistuu 99,9995 %, joten vedessä olevien bakteerien määrä kahden suodatuksen jälkeen on $0,000\,005a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$a \cdot q^2 = 0,000005a \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$q = -0,0022360\dots \quad \text{tai} \quad q = 0,0022360$$

$$q \approx -0,002236 \quad q \approx 0,002236$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 0,002236$.

Jotta bakteereista poistuu kahdella suodatuskerralla 99,9995 %, täytyy yhden suodatuskerran poistaa bakteereista
 $100 \% - 0,2236 \% = 99,7764 \% \approx 99,78 \%$

Vastaus

- a) 99,8 %
- b) vähintään 4 kertaa
- c) 99,78 %

14.16

- a) Väite on epätosi. Funktio $f(x) = 0,2 \cdot 1,5^x$ muutoskerroin $q = 1,5 > 1$, joten funktio kuvaa eksponentiaalista kasvamista.
- b) Väite on tosi. Funktio $f(x) = 1,5 \cdot 0,2^x$ muutoskerroin $q = 0,2 < 1$, joten funktio kuvaa eksponentiaalista vähenemistä.
- c) Väite on tosi. Funktio $f(x) = 0,2 \cdot 1,5^x$, missä x on aika vuosina, muutoskerroin $1,5$ tarkoittaa, että funktion arvo tulee joka vuosi $1,5$ -kertaiseksi. Muutoskerroin $1,5 = 150\%$ vastaa 50% kasvua.
- d) Väite on epätosi. Funktio $f(x) = 1,5 \cdot 0,2^x$, missä x on aika viikkoina, muutoskerroin $0,2$ tarkoittaa, että funktion arvo tulee $0,2$ -kertaiseksi joka viikko. Tällöin funktion arvo pienenee viikossa $100\% - 80\% = 20\%$.

Vastaus

- a) epätosi
b) tosi
c) tosi
d) epätosi

14.17

- a) Merkitään alkuperäistä alkoholinkulutusta kirjaimella a ja yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Alkoholinkulutus tulee yhden vuoden aikana q -kertaiseksi. 5 vuoden kuluttua alkoholinkulutus on $a \cdot q^5$.

Toisaalta 5 vuodessa alkoholinkulutusta vähenee 20 %, eli kulutus 5 vuoden kuluttua on $0,8a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$a \cdot q^5 = 0,8a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 0,956352\dots$$

$$q \approx 0,95635$$

Yhden vuoden aikana alkoholinkulutuksen tulee vähentyä siis $100 \% - 95,635 \% = 4,365 \% \approx 4,4 \%$.

- b) Kun alkoholinkulutus on vähentynyt puoleen sen alkuperäisestä arvosta a , alkoholinkulutus on $0,5a$.

Alkoholinkulutuksen x vuoden kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = a \cdot 0,95635^x.$$

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $0,5a$.

$$f(x) = 0,5a$$

Sijoitetaan $f(x) = a \cdot 0,95635^x$.

$$a \cdot 0,95635^x = 0,5a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 15,530\dots$$

$$x \approx 16 \text{ (vuotta)}$$

Alkoholinkulutus vähenee puoleen noin 16 vuodessa.

Vastaus

a) 4,4 %

b) 16 vuodessa

14.18

- a) Merkitään kofeiinin alkuperäistä määrää elimistössä kirjaimella a ja yhden tunnin muutoskerrointa kirjaimella q . Kofeiinin määrä tulee yhden tunnin aikana q -kertaiseksi. 6 tunnin kuluttua kofeiinin määrä on $a \cdot q^6$.

Toisaalta 6 tunnin kuluttua kofeiinin määrä elimistössä on puolittunut, eli on $0,5a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$a \cdot q^6 = 0,5a \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$q = -0,890898... \quad \text{tai} \quad q = 0,890898...$$

$$q \approx -0,89090 \quad q \approx 0,89090$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 0,89090$.

Tunnin kuluttua nautitusta kofeiinista on siis jäljellä $89,090 \% \approx 89 \%$.

- b) Kofeiinin määrän elimistössä milligrammoina x tunnin kuluttua ilmaisee funktio $f(x) = a \cdot 0,89090^x$, missä a on nautitun kofeiiniannoksen määrä milligrammoina.

Lasketaan erikseen, kuinka paljon jokaisesta nautitusta kofeiiniannoksesta on jäljellä klo 22.00.

- 1) Mukillisessa teetä on kofeiinia 100 mg. Lasketaan, kuinka paljon siitä on jäljellä elimistössä klo 22.00 (eli 14,5 tuntia nauttimisen jälkeen).

Lasketaan funktion f arvo, kun $a = 100$ (mg) ja $x = 14,5$ (tuntia).

$$f(14,5) = 100 \cdot 0,89090^{14,5} = 18,729... \approx 18,73 \text{ (mg)}$$

- 2) Kolajuomassa kofeiinia on 10 mg / 100 ml, joten puolessa litrassa kolajuomaa kofeiinia on 50 mg. Lasketaan, kuinka paljon siitä on jäljellä elimistössä klo 22.00 (eli 6 tuntia nauttimisen jälkeen).

Lasketaan funktion f arvo, kun $a = 50$ (mg) ja $x = 6$ (tuntia).

$$f(6) = 50 \cdot 0,89090^6 = 25,000... \approx 25,00 \text{ (mg)}$$

- 3) Mai joi energiajuomaa 330 ml, missä kofeiinia on $330 \text{ ml} \cdot \frac{32 \text{ mg}}{100 \text{ ml}} = 105,6 \text{ mg}$. Lasketaan, kuinka paljon siitä on jäljellä elimistössä klo 22.00 (eli 2,5 tuntia nauttimisen jälkeen).

Lasketaan funktion f arvo, kun $a = 105,6$ (mg) ja $x = 2,5$ (tuntia).

$$f(2,5) = 105,6 \cdot 0,89090^{2,5} = 79,110... \approx 79,11 \text{ (mg)}$$

Kello 22.00 Main elimistössä kofeiinia on yhteensä

$$18,73 \text{ mg} + 25,00 \text{ mg} + 79,11 \text{ mg} = 122,84 \text{ mg} \approx 120 \text{ mg}.$$

Vastaus

a) 89 %

b) 120 mg

14.19

- a) Merkitään yhden tunnin muutoskerrointa kirjaimella q . Lämpötilaero on alussa $40\text{ °C} - 5,0\text{ °C} = 35\text{ °C}$ ja se tulee joka tunti q -kertaiseksi. Tunnin kuluttua lämpötilaero on $35 \cdot q\text{ (°C)}$.

Toisaalta tunnin kuluttua lämpötilaero on $25\text{ °C} - 5,0\text{ °C} = 20\text{ °C}$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$35 \cdot q = 20$$

[Ratkaistaan CAS-laskimella.](#)

$$q = 0,571428\dots$$

$$q \approx 0,57143$$

Simapullon ja jääkaapin lämpötilaeron Celsius-asteina x tunnin kuluttua ilmaisee funktio $f(x) = 35 \cdot 0,57143^x$.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 4$ (tuntia).

$$f(4) = 35 \cdot 0,57143^4 = 3,731\dots \approx 3,7\text{ (°C)}$$

Koska jääkaapin lämpötila on $5,0\text{ °C}$, simapullon lämpötila on neljän tunnin kuluttua noin $5,0\text{ °C} + 3,7\text{ °C} = 8,7\text{ °C}$.

- b)** Kun simapullon lämpötila on alle $10\text{ }^{\circ}\text{C}$, simapullon ja jääkaapin välinen lämpötilaero on alle $5\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $5\text{ }(^{\circ}\text{C})$.

$$f(x) = 5$$

$$\text{Sijoitetaan } f(x) = 35 \cdot 0,57143^x.$$

$$35 \cdot 0,57143^x = 5$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 3,477\dots$$

$$x \approx 3,5 \text{ (tuntia)}$$

Simapullon lämpötila on alle $10\text{ }^{\circ}\text{C}$ noin $3,5$ tunnin kuluttua.

Vastaus

a) $8,7\text{ }^{\circ}\text{C}$

b) $3,5$ tunnin

14.20

Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . C-14-isotoopin alkuperäinen aktiivisuus grammaa kohti on 13,6 Bq.

5730 vuoden kuluttua aktiivisuus on $13,6 \cdot q^{5730}$ (Bq).

Toisaalta 5730 vuoden kuluttua aktiivisuus on puolittunut, eli on

$$\frac{13,6 \text{ Bq}}{2} = 6,8 \text{ Bq}.$$

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$13,6 \cdot q^{5730} = 6,8$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = -0,999879... \quad \text{tai} \quad q = 0,999879...$$

$$q \approx -0,99988 \quad q \approx 0,99988$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 0,99988$.

C-14-isotoopin aktiivisuuden x vuoden kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = 13,6 \cdot 0,99988^x.$$

Ratkaistaan millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 12,9 (Bq).

$$f(x) = 12,9$$

Sijoitetaan $f(x) = 13,6 \cdot 0,99988^x$.

$$13,6 \cdot 0,99988^x = 12,9$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 440,327...$$

$$x \approx 440 \text{ (vuotta)}$$

Puuesine on noin 440 vuotta vanha, joten väite ei pidä paikkaansa.

Vastaus

Ei pidä paikkaansa. (Esine on noin 440 vuotta vanha.)

14.21

- a) CRP:n pitoisuus enimmillään kaksinkertaistuu kahdeksan tunnin aikana, eli kahdeksan tunnin kuluttua CRP:n pitoisuus on enintään $2 \cdot 40 = 80$.

Merkitään yhden tunnin muutoskerrointa kirjaimella q .

CRP:n pitoisuus on alussa 40 ja sen määrä tulee voi tulla joka tunti enintään q -kertaiseksi. Kahdeksan tunnin kuluttua CRP:n

maksimipitoisuus on $40 \cdot q^8$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$40 \cdot q^8 = 80$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = -1,090507... \quad \text{tai} \quad q = 1,090507...$$

$$q \approx -1,09051 \quad q \approx 1,09051$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q = 1,09051$.

CRP:n maksimipitoisuuden x tunnin kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = 40 \cdot 1,09051^x.$$

Klo 18.00 on 6 tuntia potilaan CRP-pitoisuuden mittaamisen jälkeen.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 6$ (tuntia).

$$f(6) = 40 \cdot 1,09051^6 = 67,272... \approx 67$$

CRP:n pitoisuus klo 18.00 voi olla enintään 67.

b) Merkitään yhden tunnin muutoskerrointa kirjaimella p .

CRP:n pitoisuus on alussa 100 ja sen määrä tulee joka tunti p -kertaiseksi. 19 tunnin kuluttua CRP:n pitoisuus on $100 \cdot p^{19}$.

Toisaalta CRP:n pitoisuus puolittuu 19 tunnin aikana, eli 19 tunnin kuluttua CRP:n pitoisuus on $\frac{100}{2} = 50$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin p .

$$100 \cdot p^{19} = 50$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$p = 0,964175\dots$$

$$p \approx 0,96418$$

CRP:n minimipitoisuuden x tunnin kuluttua ilmaisee funktio

$$f(x) = 100 \cdot 0,96418^x.$$

Lasketaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 10.

$$f(x) = 10$$

Sijoitetaan $f(x) = 100 \cdot 0,96418^x$.

$$100 \cdot 0,96418^x = 10$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 63,123\dots$$

$$x \approx 63 \text{ (tuntia)}$$

CRP:n pitoisuus voi olla laskenut arvoon 10 aikaisintaan, kun on kulunut 63 tuntia mittaushetkestä. Muutetaan aika vuorokausiksi ja tunneiksi.

$$63 \text{ h} = 2 \cdot 24 \text{ h} + 15 \text{ h} = 2 \text{ vrk} + 15 \text{ h}$$

Siis pitoisuus voi olla laskenut arvoon 10 aikaisintaan torstaina klo 03.00.

Vastaus

a) 67

b) torstaina klo 03.00